

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

De Cohabitatione Clericorum & mulierum. Titvlvs II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

commodi temporis, pari subiacent ultioni. Quae autem secundam a regno sine more non abdicantur copiam coniugalem. Ipsi facit, gravius puniatur: cum legitimo matrimonio ut possint.

CAP. XIV.

Clericus copulatus vel ebrietas motum non desistens, ab officio suspenditur.

Idem in eodem b.

Capula & ebrietas e omnes clerici diligenter abstinere: unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec abstinendum quibus inciderit: cum ebrietas & mentis indiget exitum, & libidinis provocet incrementum. Hinc illud abulium penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales suo modo obliqui potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plus inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Legitimam autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi diligenter communitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.

CAP. XV.

A uxoris, personae, boni, iudici, vestibus intonstiti & ornati mimis, uti presertim clericis assistere, & haberi honeste uti, cuius uicium in partibus exprimit & detestatur.

Idem in eodem e.

Clerici officia f vel commercia secularia non exercent, maxime inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & libidinosos non intendunt. Et tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad dices, & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis interdant. Coronam & tonsuram habeant congruentem. Et se in officii ecclesiastici, & aliis bonis studiis attentare diligenter. Clausa deferant deluper induimenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Minus rotulis aut viridibus, nec non manicis aut forculis conditiciis, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus decantis, aurialium superbiautem gerentibus non utantur. Cypas manicas ad divinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio de personibus constituti: nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed: annulos: nisi quibus competit ex officio dignitas. Pontifices autem in publico & in ecclesia superbiautem lineas omnes urantur: nisi Monachi fuerint, quos oportet ferre habitum Monachalem. Palliis distictis non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pedus hinc inde connexis.

CAP. XVI.

Clerico qui tercia monitus a negotiis secularibus non abstinens, interem perdit, quoad bona privilegium clericale. h. d. Et est in eodem m. n. & qui quatuor allegatur.

Honorius III. Ambianen. Episc. g

Quidam clerici lux tercia potius secularibus f negotiis, quam officii divinis intendunt: & gaudentes privilegio & clericali, nolunt statuta praeterire, quibus quoties expedit, sicut laici se venantur in negotiorum suorum f quaslibet subiacere: [i & m.] Monemus, quatenus si tales tercio a recommodis ab huiusmodi non respiciant, sed praetermissis di-

a Hoc dicitur propter Graecos. b Conc. Later. sub Innoc. 3. c. 11. c. Ca. 2. ed. tit. 4. comp. d. a beneficio vel officio susp. e. Lat. sub Innoc. 3. c. 11. f. Ca. 4. ed. tit. in 4. comp. conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 6. & sess. 22. c. 1. g. Ambian. al. Abien. al. Abianen. al. Abianen. h. Vid. Gemina monitione. fi. De off. del. in 6. i. al. monum. k. privilegium detestatur. l. Vid. l. quast. Cod. de re iud. c. l. p. p. p. p. p. de inoff. test.

vinis officiis, negotiationibus insisterint a supradictis, cum factis abiciant privilegium clericale, tu quo minus, dum his se implicant, de suis facultatibus, statutis & consuetudinibus patriae subiacent, non defendas eisdem.

[i Unde quia magnum ex hoc scandalum inter laicos generatur, nobis humiliter supplicavit, ut vel compelli huiusmodi clericos ad servandum ecclesia, sicuti secularibus negotiationibus postpositis, mandavimus, vel pateremur eos quoad facultates eorum statuti & consuetudinibus patriae subiacere. Cum igitur praedicta in clericali ordini vituperium retundere videntur, & clericorum vita generare non debet laici scandalum, sed praesare honestate exemplum. f. i.]

DE COHABITATIONE CLERICORUM & MULIERUM.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater vel alia consanguinea.

Ex concilio Moguntin. b

Inhibendum e est, ut nullus sacerdos forinas, de quibus suspicio potest esse, retineat. Sed neque illas quas canones concedunt, matrem, amitam, & fororem: qui instigant diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earundem. Sed si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico aut in villa domum longe a sua conversatione: & ibi eis, quae sunt necessaria, subministrant. Prohibendum quoque est, ut nulla femina ad altare praesumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare sive sedere.

CAP. II.

Excommunicatur clericus in sacris, qui a suspectarum mulierum colloquio, vel eorum consortio, motus non desistit.

Ex decreto Eugenii Papae.

Quisquam d sacerdotum, id est, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, de quacunque foemina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam & tertiam admonitionem inveniatur fabulari, & aliquo modo conversari cum ea: excommunicationi subdatur: foemina vero canonice iudicetur.

CAP. III.

Non debet praelatus clericum cogere ad concubinam abjurandam, sed eam volentem dimittere, potest excommunicare.

Alexander III. Saler. Archiepiscopus.

p. c. cum tu.

Clericos in sacris ordinibus & constitutos, qui publice tenent concubinas, ad eas abjurandas nolumus a tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolice fraudis redeuntes, perjuriam incurrant. Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arcius cogere, ut mulieres ipsas a se ita removeant, quoad de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorum ad ipsas redire, vel alias accipere forte praesumpserint, in aliquos eorum debes perpetuam excommunicationis sententiam proferre, ut alii eorum f exemplo perterrent, a similibus arceantur.

a Unitur. b Hoc reperio in conc. Nannetensi c. 3. c. Ca. 2. ed. tit. in 1. comp. d. C. 2. ed. tit. in 1. comp. Vid. conc. Later. sub Leone 10. sess. 9. de reform. Curia & alior. c. Ca. 4. ed. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 18. c. 1. f. In C. Bar. ut alij exemplo illorum a similibus, & c.

CAP. IV.

Si clericus mox concubinas non dimittunt, suspenduntur a beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopi, & eius suffraganei.

Sicut a ad extirpanda [1 & infra.] Frat. v. mandamus, quatenus clericos vestra jurisdictionis, qui in Subdiaconatu & supra fornicarias habuerint, studiosè monere curetis, ut à se illas removeant, eas ulterius minime admittunt. Si vero ad quiete contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficiis usque ad satisfactionem congruam suspendatis. Et si eas suspensi præsumperint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuò removeate curetis.

[1 Vista qua periculum parvit animarum, summo opere deest intendere, ita etiam nos convenit gravamina propagare virtutum, ex quibus fidelibus saluti augmentum, & sacris ecclesiis decor proveniat benefacti. Unde cum in Anglia prava & detestabilis consuetudo & longo tempore obtinuit, ut clericis fornicarias in suis domibus habent, nos volentes tam grave scandalum de populo removeate, & prædictis clericis ad honestatem ecclesiasticam reducere.]

CAP. V.

Littera à clerico concubinario suspensa super absolute (tacita facti forte) obtenta, non valet.

Idem Eboracen. Archiepiscopi.

Super eo verò lo. quod aduersus A. Presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: [1 & infra.] Porro si litteras à nobis obtinuerit, quæ facti feriem non contineant, nolimus illas sibi prodesse.

[1 Prud. s. r. quid si super hoc appellatum sit ad presentiam nostram, si contingat ipsum ad nos accedere prout expedire videbitur, pertinaciam eius & audaciam corrigemus. Si vero non venerit ad presentiam nostram, suspensionis in eum sententiam propter hoc latam tandem volumus observari, donec fornicariam suam à se profus abiciat, & iuras sicut decet Presbyterum continentem.]

CAP. VI.

Si clericus mox non dimittat concubinas, suspenduntur a beneficiis: & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Londonen. Episcopo c.

SI autem a clerici tua jurisdictionis (sive in sacris Ordinibus sive in inferioribus constituti) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, easdem de cetero contempserint, liceat tibi e eas ecclesiis, vel earum portionibus appellat. postposita spoliate, officio ipsis nihilominus interdito.

CAP. VII.

A clerico fornicario, quamdiu toleratur, nec habet operis exequendum, licite audiuntur divina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta: a notario verò abstinentendum est, non quia in sacramento sit defensus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem, hoc dicit, inharendo verbo litterarum.

Lucius III. f. Ex concilio Moguntino.

Vestra duxit devotio & inquirendum: [1 & infra.] Alicubi dicitur: nullus audiat missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere. alibi verò legitur: non potest aliquis, quantumcumque pollutus fuerit, divina pollueret sacramenta, quæ purgatoria cunctarum cogitationum existunt. Qualescumque h e

a Ca. s. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 2. b Ca. s. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 9. c al. Lunden. ad Lunden. d Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 1. e In C. Barb. tit. ab ecclesiis suis, &c. f al. Vrbani 3. g Ci. eod. tit. in 2. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 50. c. 38. h In Cod. Barb. qual. sacerdos sit, quæ facta sunt, &c.

364
nim sacerdos sit, quæ sunt sacra, consequenter non sunt. Sumite ergo ab omni sacerdote curam parochialis, quia omnia in Christi fide purgantur. Notandum est crimen notorium, aliud occultum. Notandum est, de quo Presbyter canonicè condemnatus, quod ab ecclesia toleratur. Carcerem autem non dicitur crimen notorium non differt Presbyterum, quod est canonicè condemnatus. Aliud est periculum, quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est a clericis abstinere, ut peccandi licentia carere viderentur. hujusmodi ad penitentiam fructum trahuntur, etiam si huiusmodi in fornicatione peccatum, talem huiusmodi ad clericis & Presbyteris, quamquam fornicarios, quod à clericis & Presbyteris, nec habent operis executionem, citè divina mysteria audiuntur, & alia recipiunt sacramenta ecclesiastica.

[1 Ut consulemus Patribus nostris Eboracensibus, quatenus clericis concubinas habere contempserint, de his dicitur diversa sacrorum canonum sententia emanasse.]

CAP. VIII.

Si fornicatio clerici est publica, quod transmissum accusator, nec testis necessarius est: sed si est publicè in foro, non sufficit ad condemnationem sola testium, sed etiam status dicta non pariterum: sed si ex hoc verum factum, dicitur purgatio, in qua desit em canonicè punire.

Innocentius III. Exm. Episc.

Tva nos duxit fraternitas contumeliosa, habetis publicè concubinas habentibus, qui quibusdam conveniuntur, se esse concubinos dicitur, etiam si apparet contra eos legitimus accusator, etiam si testimonio bonorum virorum, inter quos vester ipsorum ita publicum est, ut merito debeat reputari notorium, in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius. Si vero publicum est, non ex evidentia, sed in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonium, in quibus sibi indicandum. Sed si de clericis ipse talis suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, et contra ipsos non apparuerit accusator, eorum canonicè purgatio indicenda: quam si peractam fuerint, vel e defecerint in praesentia, eos canonice punire s animadvertione punire.

CAP. IX.

Breve est: unde non firmatur. Idem Postumensis Episcopi. Nobis & tua fraternitas requiritur: & si clericus quocumque non permittat mulierculas habere, si forte de illis personis existant, in quibus manifestè nihil permittat favori criminis suspensum.

CAP. X.

Clericus concubinarum in officio retinendus non est, nisi si prius.

Gregorius IX.

Quæsitum est de clericis in fornicationem pollutis, si eorum sit officium prius, quam peccatum, audiendum. Verum est quæsitum pro peccato peccate, quod scriptum constat esse in peccato, non debet tamen in officio vitari: quia quantum ad officium etiam in casu proposito suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu confessionem.

a Ministeria. b retinatur. c Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. Vid. Anton. Gomezium tam 3. Var. res. c. 1. d al. de for. crim. s. fin. g. g. d Vid. l. si oleum. ff. de don. & post. ff. de usuf. e In Cod. Barb. vel si def. f al. de q. d. tit. in 1. compilat.

bilem continentem, officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere.

CAP. V.

Aufertur a sicuti clericis beneficia, quae habebat tempore contracti matrimonii: collata vero postmodum scilicet per Episcopum, per eandem aufertur non possunt, sed per superiorem, h. d.

Innocentius III. Norwicens. Episc.

Diversis a fallacis: [1 & infra.] Accipimus autem, quod quidam clerici in diocesi, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia deinceps continentur: in quorum conversatione citata cum Platerio male concordat. Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit uxori, & ideo minus, quae Dei sunt valeat cogitare, cum quasi divisus in duo b plenam sui non habeat potestatem: ut ei, a quo stipendium recipit plenius famuletur, mandamus, quatenus hujusmodi clericis beneficiis ecclesiasticis, quae in tua diocesi sunt adepti, prius app. re. praeterim cum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi forte tu talibus scilicet contuleris ecclesiastica beneficia: quibus eos non perdes, sed per e superiorem decernimus spoliandos.

[1 Homines circumventi, Deo & mammona famulare conantur. Cum tamen secundum Evangelicam veritatem necesse possit utriusque Domini servire, quantum si unum dilexerit, alium habebit exosum, aut uno contempto, alium sustinebit.]

CAP. VI.

Filius sacerdotis Graeci ex uxore gentis licite inter Latinos promoveri secundum non obstat, h. d. Et est casus notabilis.

Idem d. Archiepiscopus Episcopus.

Uoluit ad nostram audientiam pervenisset, quod canonici Anglorum, f. cantorem g. Tricaricem, sibi elegerant in pastorem: [1 & infra.] Licet tibi de forma electionis canonice, ac idoneitate personae, in aliis b confiteretur: movit te tamen, quod cum pater eius Graecus fuerit, & juxta ritum Graecorum uxorem duxerit & in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur attendentes, quod Orientalis ecclesiae votum continentiae non admittit, quoniam Orientales in minoribus l ordinibus contrahunt, & in superioribus autuntur matrimonio jam contracto: mandamus, quatenus nisi pro eo, quod inter Latinos Graeci hujusmodi conversantur, regionis consuetudo repugnet, si aliud canonicum m non obstat, ad confirmationem & consecrationem ejusdem sine dubitatione procedas.

[1 Tibi dedimus in mandatis, ut examinata electione diligentius, & personae, si electionem canonicam, & personam idoneam invenires, electionem ipsam auct. Apost. confirmares, sicut Metrophanus in ceteris processurus.]

CAP. VII.

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deserere conjugium.

Idem Episcopus Pistoriensis.

Ioannes n nobis conquerendo monstravit, quod tu eum, quanquam jam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut solutam deferat clericalem, ex qua

a Ca. i. eod. tit. m. 3. compil. ubi legitur Archiep. Norwicensis, male. b Vid. leg. si plures. ff. de pac. c In Cod. Barb. sed per sup. tuum. d alii. Archiepiscopus. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatione. f Aglon. g Tricaven. h & in alii. i fuerat. k duxerat. l in minor. constitutus. m Voss. canonium. n de materia hujus decreti, vid. Gemina. an. c. i. eod. tit. in 6. & Lapum alleg. 40.

CAP. VIII.

Clericus conjugatus non beneficiatus, non cogitur deserere conjugium.

Idem Episcopus Pistoriensis.

Ioannes n nobis conquerendo monstravit, quod tu eum, quanquam jam dudum uxorem legitimam duxerit, pro eo, quod prius in acolythum fuerat ordinatus, compellere niteris, ut solutam deferat clericalem, ex qua

a Ca. i. eod. tit. m. 3. compil. ubi legitur Archiep. Norwicensis, male. b Vid. leg. si plures. ff. de pac. c In Cod. Barb. sed per sup. tuum. d alii. Archiepiscopus. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compilatione. f Aglon. g Tricaven. h & in alii. i fuerat. k duxerat. l in minor. constitutus. m Voss. canonium. n de materia hujus decreti, vid. Gemina. an. c. i. eod. tit. in 6. & Lapum alleg. 40.

365
non factam in iure, aut per evidentiam rei, quae tergiver-
satione aliqua clari non possit.
DE CLERICIS CONIUGATIS.
TITVLVS III.
CAP. I.
Matrimonium contractum per clericum existentem in sacro, non
nulli, sicut in minoribus, sed non cogitur dimittere beneficium.
Alexander III.
Sicuti a clericorum infra Subdiaconatum acce-
perunt uxores, ipsos ad relinquenda beneficia eccle-
siastica, & retinendas uxores distinctione ecclesiasti-
ca compellunt. Sed si in Subdiaconatu b & aliis superi-
oribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores
deponere, & penitentiam agere de commissis, per fu-
sionem & excommunicationis sententiam compelli-
sunt oportet.
CAP. II.
Cognatus ad administrationem, & ad ordinem ecclesiasticum,
vel beneficium non promovetur, nisi castitatem promittat, & non
si dignus.
Idem Hieron. Episc.
Adm. [1 &] Providas e attentius, ne deinceps
Sicuti conjugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sa-
cerdos ordinis, aut administrationes ecclesiasticas admittatur:
Nisi forte castitatem voverit perpetuam, & qui
uxorem & virginem habuisset uxorem.
[1 Decretum inferiorum ordinum qui in conjugio constituti
sunt ad ecclesiastica beneficia ex concessione praedecessorum habuerunt, a
quibus suo magis dignitate ac effusione sanguinis non possunt pri-
vati, si ad dationem respondendum, ut.]
CAP. III.
Clericus in minoribus beneficiatus matrimonium contrahat,
promoveatur, & quod deus ecclesia, sibi restituatur, h. d. Et in
iis casibus non est, & multum allegabilis.
Idem Verulan. d Episcopo.
Vbi e a te: [1 & infra.] Vtrum clerici infra
Subdiaconatus ordinem constituti, qui contineri
carnali deo vitio non valentes, uxores accipiunt, eccle-
siastico beneficio canonice debeant spoliari. Id volu-
imus verere, quod cum simul voluptatibus & carnali-
bus desideris, ac divinis & ecclesiasticis obsequiis vacare
non valentibus, ob immunditatem suam ecclesiasticis sacra-
mentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio be-
neficiis sunt privandi. Sane si ecclesiis, quibus f inti-
mali fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua
causalitatis noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum
matrimonio fuerit & beneficio sequestrati: ad ipsos recta
via debent ibi, contradictione redire.
[1 Quod paternitas tua quare industria.]
CAP. IV.
Tria penitentia, dispensant Episcopi cum sacerdotibus, qui
matrimonium de factis contraxerunt.
Idem.
Sicuti sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, quae
sunt nuptiae, sed contubernia sunt potius b nun-
cupanda: post longam penitentiam, & vitam lauda-